

недоліки, зокрема недостатність механізмів гарантування конституційних прав і свобод людини й громадянина; вади в організації та функціонуванні державного механізму; очевидно гіпертрофований централізм; недосконалості системи стримувань і противаг, неефективність існуючої територіальної організації влади, смислові неузгодженості. Зміни до Конституції мають відкрити шлях до проведення давно назрілих правових реформ (реформи публічного адміністрування, адміністративно-територіальної, судово-правової, а також місцевого й регіонального самоврядування).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Чиркін В. Є. Порівняльне конституційне право / В. Є. Чиркін. – М. : “Манускрипт”, 1996. – 727 с.
2. Страшун Б. А. Конституційне (державне) право зарубіжних країн : підручник для студентів юридичних вузів та факультетів. Загальна частина / під ред. Б. А. Страшун. – М. : БЕК, 1996. – 757 с.
3. Ковальчук В. Проблема легітимності державної влади в контексті теорії народовладдя / В. Ковальчук. – К. : Вісник Академії правових наук України. – 2008. – № 2 (53). – 460 с.
4. Савчин М. В. Конституційний лад і Конституція : проблема співвідношення установчої та інституційної демократії / М. В. Савчин. – К. : Держава і право. – 2005. – № 28. – 376 с.
5. Гамільтон А. Федераліст: Політичне есе А. Гамільтона, Дж. Медісона і Дж. Джея. – М. : Видавнича група “Прогресс” – “Літера”, 1994. – 27с.
6. Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї: Указ Президента України від 21 лютого 2011 року № 224/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.president.gov.ua/documents/13153.html>

Макарова О. В.
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук (м. Київ)

ПРАВОВА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З метою підвищення рівня правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права та обов'язки Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року затверджено Національну програму правової освіти населення [1], в якій визначено завдання правового виховання населення в цілому і підростаючого покоління зокрема.

Метою Програми є підвищення загального рівня правової культури та вдосконалення системи правової освіти населення. Остання є складовою частиною системи освіти і являє собою цілеспрямовану, систематичну діяльність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, спрямовану на засвоєння необхідного рівня

знань про державу і право, формування та підвищення рівня правосвідомості та правової культури, виховання учасників правовиховного процесу в дусі поваги до закону та прав людини [2, с. 13].

У Національній програмі правової освіти населення [1] визначено, що надання правової освіти має здійснюватися в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти.

Таким чином, Закони України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту” передбачають безперервність і наступність у єдиній системі освіти між усіма її структурними компонентами.

Крім того, держава визнає пріоритетну роль дошкільної освіти та створює належні умови для її здобуття. Дошкільна освіта є обов’язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні. Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на:

- забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб;

- формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [3].

Виховання дитини починається з моменту її народження. Тому сім’я відіграє основну роль у моральному та правовому формуванні особистості. Коли дитина підростає, найпершим суспільним середовищем для неї стає дошкільний навчальний заклад, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, збереження та зміцнення її фізичного, психічного і духовного здоров’я, виховання ціннісного ставлення дитини до самої себе та оточення, а також соціальна адаптація до умов життя в колі незнайомих дітей і дорослих.

Державним стандартом дошкільної освіти України визначено основні напрями виховної та правовиховної роботи з дошкільниками, що полягають у прищепленні їм правових знань, формування навичок правомірної поведінки та поваги до оточуючих.

Важливу роль у дошкільній освіті відіграє сім’я. Зокрема, Закон України “Про дошкільну освіту” вказує на те, що сім’я зобов’язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити дошкільну освіту в сім’ї відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти. Відвідування дитиною дошкільного навчального закладу не звільняє сім’ю від обов’язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання і навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров’я, людської гідності [3].

Дошкільний вік охоплює великий період дитинства від третього до сьомого року життя дитини. При правильній організації виховання в дитячому садку у дошкільників починають закладатися основи навчальної діяльності, з’являється інтерес до набуття нових знань [4], в тому числі правових. Саме тому правове

виховання дітей дошкільного віку є одним із найбільш ефективних і результативних, адже саме в цей період відбувається формування особистості дитини в цілому. У цей період дитинства закладаються основи правильного ставлення до всього, що оточує, до самої себе. Якою сформувалася дитина в цей період свого розвитку, такою багато в чому вона буде, коли виросте й стане школярем, а потім і дорослою людиною [4].

Дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування моральних якостей. У дошкільному віці відбувається інтенсивне оволодіння моральними нормами і правилами поведінки. Дошкільники дуже цікавляться моральними оцінками людських вчинків і постійно запитують дорослих про те, що добре і що погано, які дії навколишніх є правильними, а які – ні [4]. Тому для формування у дитини дошкільного віку елементарних правових знань та правомірної поведінки важливим є приклад поведінки дорослих, адже основними психологічними механізмами формування правосвідомості у дітей є наслідування (усвідомлене чи неусвідомлене) будь-якого прикладу чи зразка і навіювання (неусвідомлене відтворення індивідом досвіду тих людей, з якими він спілкується). Морально-правові ціннісні орієнтації для дитини персоніфіковані у фігурах її батьків, родичів. Саме від них вона дізнається, як необхідно себе поводити в різних ситуаціях, копіює з них моделі соціальної поведінки [5, с. 133].

Правова освіта є складовою частиною системи освіти. Чинне законодавство України передбачає безперервність і наступність правової освіти, починаючи з дошкільних навчальних закладів з наступним продовженням у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих та інших навчальних закладах. В Україні дошкільна освіта на законодавчому рівні визнається обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти, що є цілком обґрунтованим. Адже дошкільна освіта поряд із сімейним вихованням закладає фундаментальні основи соціокультурного становлення особистості. Дошкільному навчальному закладу, який є найпершим суспільним середовищем для дитини, належить пріоритетне значення у процесі виховання, в тому числі правового, а його роль у формуванні первинного соціального досвіду дитини набуває особливої значущості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18 жовтня 2001 р. № 992/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 43. – Ст. 1921.
2. *Макарова О. В.* Правовий нігілізм: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / О. В. Макарова. – К., 2010. – 19 с.
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-III: станом на 28 грудня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 259.
4. Дошкільний вік [Електронний ресурс] // Дитяча психологія. – Режим доступу : http://psychologia.ucoz.org/index/doshkilnij_vik/0-81#.VU5tZ47tHx.
5. *Бедь В. В.* Юридична психологія / В. В. Бедь. – К. : МАУП, 2004. – 436 с.